

تراژیدیای مه‌کسیم گۆرکی...

“ئایکۆنی” پڕۆلیتاریا...

نووسینی: عبدوڵا حبه-مۆسکۆ...

وێرگۆڤانی: نەجات عەزیز

زۆڤێک لە رۆژنەبیرانی ئەوەکانی ساڵانی چلەکان و پەنجاکانی سەدەی بیستەم لەژێر کاریگەری ئەدەبی گەورە نوسەری مۆسی مه‌کسیم گۆرگیدا بوون. کارەکانی وەرگۆڤاندراوە سەر زمانی عەرەبی و زۆر کەشیش بە هەمەئەو خەباتی چینی هەژار و “ئەو بۆنە وەرانی کە بە مەژمۆنە ئێزەردان” دائەنا، هەژە چەپە عێراقیەکان مۆمانی “دایک”یان بە نموونە بەرەنگاربۆنە وە کرێکاران دانابوو بەرامبەر زۆم و مافە زەوتکراوەکانیان. ئەم بۆچونە رۆژنەبیرانی چەپی عێراقی هەمان بۆچونی یەكێتی سۆڤیەتی بوو لەسەر گۆرکی. بەلام ئەوەی دواي هەڵبەشێوە ئەو یەكێتی سۆڤیەتی لە ساڵی ۱۹۹۱ ویدا، لیبرالە و سەکان بەابەری کۆمەڵە نەست بەریس یلتسین کە لایەنگرانی ئۆژناوا بوون، هەموو توانا و چالاکیەکانیان و وەو لەناو بردنی هەموو هەڵماکانی سۆڤیەتی کۆمەڵە خستە گەڵ بە لەناو بردنی هەموو هەڵماکانی دەوڵەتی یەكێتی سۆڤیەتی کۆمەڵە. بە نموونە، شاری لنینگراند ناوی گۆڤا بە سانت-بەترسبۆرگ، پەیکەری سەرکۆمەڵە نەستەکانی وەکو لنین و دیزرنسکی و سەفەردلۆڤ و زۆری تر لە سەرکۆمەڵە بەلشەڤیکان لابران لە هەموو شارەکانی ووسیا. ئەم هەڵمەتی لابردنە گەورە نوسەری مۆسی مه‌کسیم گۆرکی (۱۸۶۸ - ۱۹۳۶) شی گرتەو؛ شاری گۆرکی ناوی گۆڤا درا بە نیجەنی-نۆڤگۆڤا رود هەروەها ناوی وێستەگەیی مێترۆکانی مۆسکۆ و سانتپیتەرسبۆرگ و قازان هەموو گۆڤا دران. ناوی جادەیی گۆرکی سەرەکی لە مۆسکۆ گۆڤا درا بە تڤیرسکایا پەیکەرە کەشی لە بەرامبەر وێستەگەیی شەمەنەفەری بیلوروسکی لابرا (بە شەمەنەفەری کاتی وەکو وترا). هەروەها ستۆڤدۆڤسکی سینەمایی، شانۆ، پارک، جادە، پەیمانگای ئەدەب لە مۆسکۆ و گەڵا زانکۆ و کتێبخانە لە شارەکانی ووسیا کە بە ناوی گۆرکیەو ناوێرا بوون ناوەکانیان گۆڤا درا بە ناوی تر، بەلام ئەستەمە ناوی گۆرکی لە مۆڤووی رۆژنەبیری مۆسی و جیهانی ئۆشکەرەت و سەرەڤای هەموو هەڵبەشێوە لیبرالەکان، چونکە گۆرکی (کۆمۆنیزم) لە جیهانی ئەدەب. بەیە دەزگای بەڵا و کۆمەڵەکان بەردەوامن لە بەڵا و کۆمەڵە بەرەمەکانی وێستەکان لە بارەیی ئۆلی لە ئەدەبی مۆسی. لەسەر

له ساځانی په که می هه ځیرسانی شش و شه ی ناوځ دا ویان دا .
قوربانیه کانی چه نده ها که سایه تی شنبیر وئ دیب و هونه رمه ندی
وسیشی تدا بوو . به یه گډرکی دود بو له پاراوی بازی شرش
سیالیستی ئه وکاته ، سهره ای لایه نگیری کردنیشی له بزوتنه وهی
سیال-دیموکراتی له وسیا وبه شداری کردنی له شش شسای ۱۹۰۵ و
اوه دونانی له لایه ن دهسه اتی قه یسه ری وبه ندکردنی . لای گډرکی
سیالیستی به مانای خشی وځ شگوزهرانی وجه ژنی هه میشه ییه به هه موو
کرکاران له سایه ی رژمه نو یی که دا ، به ام ئه وهی که بینیتی دواي
هاتنه سهر دهسه اتی به لشه فکان ته نها هه خه ه تاندنی جوتیاران
وکرکاران بوو ؛ نه جوتیار بو به خاوه نی استی زه وی و نه کرکاریش
بو به خاوه ن کارگ و هکو بانگه شه یان به دکرد پش شش ش . سهرباری
اوه دونان وگرتنی هه رکه س که بانگه شه ی فره فکری وسیاسی بکر دایه .
پیاوani حزب کارگه کانیان به به وه ئه برد به ئه وهی هیج شاره زاییه کی
پیشه سازیان هه به ت .

هه روه ها تر تسکی هه ستا به دروستکردنی سهر بازگه ی به ندکردنه کان
"گلاگ" . زرک له م ژونوسان له و باوه ه دان تر تسکی به م کاره ی
ئهیویست که شه ی و رانبونی ئابوری س ف ت دواي شه ی ناوځ چاره سهر
بکات به به کاره نانی به ندکراوه کان له ج به ج کردنی پر ژه ی
کاره باو بنیاد نانی پیشه سازی قورسی ده وه ت . دواي نا ئوم د بوونی
گډرکی له ئه نجامی سیاسه تی ده سا ا تدارانی نو ، ناچار له ئه مانیا
ځیرسایه وه ودهستی کرد به ده ره نانی ژنامه یه ک وبه و کردنه وه ی
وتار له ژنامه ئه مان کان به ه خنه گرتنی توند له دهسه ات
دارانی س ف ت . نویسه ه خنه ئام زه کانی وه کو ؛ "جوتیارانی وس" و
"د ره قی وس" و "شنبیران وشش ش" و "نامه ی نووسهر وئ ده ب له
زه مانی ئمه دا" ، هه روه ها داوا کردنی له ئا ناتل فرانس به هه ستان
به هه و ی بانگه شه ی کی جیهانی له پ ناو به رگریکردن له ئه دیبه
به ندکراوه وس کان . ئه و ه و ستی گډرگی بوو به هی به زاری
وتو ه بونی لینین که گډرکی به ها و یی نزیکی خی د زانی . ته نانه ت
له ما ه که شیا ده ژیا له سا ی ۱۹۱۰ له کابری کاتی خه باتی نه نی .
گډرکی زرجار گفتوگای ئه نجام د دا له گه لینین س بار ت به بابه تی
ناین و لی له که مه گا و په یامی شنبیری له گانی که مه گا دا .
به به چونی گډرکی ، ئاسته مه که مه گا پش بکه و به به بوونی پر ژه یه کی
ر شنبیری مه زن . شنبیری بنه مای هه موو په شکه وتنه کی که مه لگایه .
لینین بوونی ناینی به هه موو ش و ه یه ک ره تده کرده وه له ناو که مه گای
س سیالیستیدا ته نانه ت ئه گهر به به کاره نانی ه زیش به ت . لم
لایه نه دا زر توند ه و بوو .

بـیه له ټوسیا که نیسه مـژوو یه کان وټران کران (کاتیدرای کریستیان
 دسـزبان له مـسکـ ته قانده وه که بهـا بـیناسازکـه ی هیچ که متر
 نه بوو له کاتیدرای وټسـتمـنـسـتر له لـه نـدهـن، کاتیدرای سانت پـټـس له
 ما، کاتیدرای نـټـردام له پاریس...چی ټوی ئهـدا ئهـگر هـموو
 ئهـمانهـش بـتـټـقـندرانا یـوټـ به دینامـټ؟ تـټـگـه یـشـتـنـی گـټـرکی له سـهـر
 ئایین له ژـټـر کار تـټـکردنی فلسفه ی نیتشه و "مرټی باټا"، دا بو،
 وای ده بـینـی که کاره که په یوه سـته به خودی که سه که وه له ئینتیمای
 ئایینی و هیچ زه روره یه که نابینـ له دوور خـسـتنـه و ی خـه ټکی ساده له
 ئایین به زـټـره مـلـی. به ټکو پـټـویـسـته بیران ټټـشـن بـکرټ و پله به
 پله دیدیان بگـټـردر ټـ ټـه و دیده سکـټـلاریزمیه ی که سـټـسیالیسته کان
 مژده به خـشـیان ټـ ده کرد. پـټـشـتـریش گـټـرکی ټـهـخـنـی له ټټـبازی لینین
 ده گرت له سـهـر هـهـسـتان به شـټـرش پـټـشـهاتنی کاته که ی. وهـټـشـداری له
 بهر که وه ټـو خـټـنه ر ه کانیشی دا له زنجیره یه که نووسینی دا به ناو نیشانی
 "بیرگه لـټـک له غه یرکاتی خـټـیدا" (ناو نیشانه که هی مقاله یه که نیتشه ی
 فـهـیـله سو فـه). له گه ټـه مه شدا گـټـرکی له ناخی خـټـیدا درکی به وه ده کرد
 که له رـټـژگاری شـټـشـدا داها توو بـټـلینین ئه بـټـت. هـهـروهـا لینینیش
 درکی به وه ئه کرد که داها توو ټوسیا به بـټـگـټـرکی نا بـټـت، دوا ی ئه وه ی
 ناوبانگی نه که ته نها لـټـټـوسیا به لکو ئه وروپا و ئه مه ریکاشی گرتبوه وه
 له ټټـگای ئه و کاره زـټـرانـه ی وه کو "مندا ټیم"، "له نـټـو خـه ټکدا"،
 "دایک" هـهـروهـا چیرک و شان ټـگـه ریه کانی له سـهـر ژبان ی خـه ټکانی هـهـزار
 ونه بوو و بـټـبهـش ولانه وازان "پـټـپه تی". گـټـرکی له نـټـوان سا ټانی ۱۹۲۱-
 ۱۹۲۳ ژبان ی له نـټـوان پراگ وهیلسنفـټـرگ و بهرلین به سـهـر برد. پاشان
 خانویه کی له سـټـرنـتـ له ئیتالیا کـی له سا ټی ۱۹۲۴. دوا تر له کابری
 کـټـمه لـټـک له شاکاره کانی وه کو: ټټـمانی "کاری خـټـزانی ئارتامـټـنـټ" و
 "زانکـټـکانم" نوسی هـهـروهـا دهستی کرد به نویسنی رـټـمانه مه زنه که ی
 "ژیانی کلیم سامگین". که ټـهوشی یه کـټـتی سـټـټات ئارام بوه وه،
 ستالین به هـمـو توانا یه کیه وه هـوټـی گه ټـاندنه وه ی گـټـرکی ئهـدا بـټـ
 نیشتمان (سـټـټات)، بـټـیه گه لـټـک (المغریات) یان پـټـشکـه ش کرد له
 نـټـویاندا سـهـرپـشـکردنی له رـټـکـخـسـتنی بزاقی رـټـشـنبیری له وټـا تـدا.
 هـهـروهـا دـټـنیای کرده وه که وټـات ټـگاری بوو له شـټـی ناو خـټـ
 وده رها ویشته کانی وگوزهرانی خـه ټـک خـټـش بووه وو بنیادنانی وټـات د
 هستی پـټـکردوه. ئه و هـهـوا ټـانه یـش که باس له سـهـربازگه ی به ندکردن
 ئه کهن ته نها پـټـوپا گه نده ی دوژمنانی سـټـټات ته.

ټـټـمه تـټـتالیتاریاکان هـمـیـشه هـوټـی کـټـنـتـر ټـټـکردن و به کاره ټـټـنـانی
 گه وره ټټـشـنبیر وزانا و که سایه تیه ناسره وه کانی کـټـمه گـا ئهـدهـن بـټـ
 جوانکردنی ناشیرینه کانیان له ناوه وده روه و ی ووټـات. ئه مه ټټـک ئه وه

بوو که ستالین هه‌وایی بـ ئه‌دا. بـیه گـرکی له‌سای ۱۹۲۸ له‌سەر داوای ستالین هه‌ستا به ئه‌نجامدانی گه‌شتـک بـ بینینی ئه‌و کاره چاکانه‌ی کراون له‌و (فه‌ریکه و ئه‌دا). پاش ئه‌و گه‌شته هه‌ستا به‌نووسین و بـاو کردنه‌وه‌ی زنجیره‌یه‌ک نووسین به‌ناونیشانی "في ارجاء الاتحاد السوفيتي". سایی ۱۹۳۱ گـرکی هه‌ستا بـ سەردانی کردنی سەربازگه‌ی به‌ندکردن له‌ دورگه‌کانی سـلـفیتسکی له‌ باکوری و ئات وستایشی هه‌سوکه‌وت کردن له‌گه‌ به‌ندیه‌کان و باری به‌ندیخانه‌که‌ی کرد. دوا‌ی ئه‌م کاره‌ی، زـر که‌س ئه‌م هه‌وـسته‌ی گـرکیان سەركـه‌ نه‌ کرد. الکسه‌نده‌ر سـلـجه‌نتسین که‌ خاوه‌نی خه‌لاتی نـ بـ بوو یه‌کـک بوو له‌ که‌سانه‌ که‌ له‌ مانـکی به‌ناوی "دورگه‌کانی گـلاگ" نووسی: پـوپاگه‌نده‌کان گه‌یشتنه‌ سـلـفیتسکی (ده‌رباره‌ی هاتنی گـرکی) پـش سەردانیکردنه‌ که‌ - به‌ندـکان دـه‌کوته‌ گرتنی، کارمه‌ندانی به‌ندیخانه‌ که‌ شـه‌زان... ئه‌ بـ که‌سـک به‌ندکراوه‌کان بناسـ بـ ئه‌وه‌ی به‌په‌رـشیان بـ ئه‌م سەردانیکردنه‌ به‌مـئـ. ئه‌وه‌ نووسه‌ره "هه‌ وه‌ـشـداری ده‌ری شـش" و نووسه‌ری پله‌یه‌کی وـسی! حه‌شارگای زوـم وزـرداری و بـده‌نگی ئه‌ بـت و ئه‌نوسـ بـ که‌سانی خه‌مـر ده‌رباره‌ی هـوشی به‌ندیخانه‌ و به‌ندـکان زـر به‌ـونی! هه‌موو گومانه‌کان ئه‌ هـوـئـته‌وه‌. داـکیان لـ ئه‌کات! ... بـ هـ سەره‌رشتیارانی به‌ندیخانه‌ که‌ هه‌ستان به‌ ازاندنه‌وه‌ی شوـنه‌که‌ وشاردنه‌وه‌ی هه‌موو که‌مو کورتیه‌کان. کرملین ئه‌و به‌ندکراوانه‌ی که‌ هـوانه‌ی ئه‌و ئه‌کرد مه‌به‌ستی بوو که‌ که‌مترینیان به‌زیندوی بمـئـته‌وه‌. زـربه‌ی نه‌خـشـه‌کان له‌ هـبه‌ی چاره‌سه‌ری ده‌رکران و شوـنه‌که‌ پاک کرایه‌وه‌. هه‌روه‌ها ئه‌ هـوـکی نوـ بـ خانه‌ی چاکسازی مناـان که‌ مناـی نامـ به‌ کـمه‌گایان تـدا نیه‌، دروستکرا که‌ هه‌ردوو دیوی به‌ داری سنه‌وبه‌ری کاتی (به‌ بـ هـگ) رازـندرایه‌وه‌.. له‌وانه‌یه‌ گـرکی زـگارکردنیان وچـنیه‌تی په‌روه‌رده‌ کردن و ئاماده‌کردنیان بـ ژیان له‌ داها‌توو له‌ سـبه‌ری "سـیالیستیدا" به‌لاوه‌ گرنگ بـت! وه‌ ئیتر ئا به‌مجـره‌...

گـئـانه‌وه‌ی و داوه‌کانی سەردانیکردنه‌ که‌ له‌ مانـی "دورگه‌کانی گـلاگ" ی سـجینتسین، له‌ئەزمونی خودی خـی له‌ ئاکامی ده‌ سا له‌ چه‌شتنی ئازاری زوـم و ئیه‌انه‌ کردنی ناو به‌ندیخانه‌ که‌ به‌سه‌ری بردبوو سەرخاوه‌ی گرتوه‌. دوا‌ی هه‌هـه‌شانه‌وه‌ی یه‌کـتی سـفـت هه‌ندـک له‌ دوکـمـئـته‌ نه‌ئـیه‌کانی کی ج ب - لیژنه‌ی ئاسایشی ده‌وـه‌ت- په‌یوه‌ست به‌ گـرکی ئاشکرا کران. له‌ نـویاندا، نامه‌ گـئـینه‌وه‌ی گـرکی له‌گه‌ سەركرده‌کانی حیزب وه‌کو لینین وستالین و دژیردجینسکی و ئه‌وانی تر هه‌روه‌ها هه‌ندـک ئه‌پـرتی کارمه‌ندانی ئاسایش و سیخوره‌کانیان له‌سەر گـرکی. ئه‌و دـکیومـئـتانه‌ گـرکی به‌ شـه‌یه‌کی تر و ئا ئه‌کات نه‌ک

به و شـوهـیهـی که ئەکهـوته بهـردهـسی خوـنـهـران لهـسهـردهـمی سـقـۆـتـدا .
کـشـهـی ئەو دهـوـهـتهـی که لـیـنـیـن بـنـیـادی نا ئەوه بوو که لهـدهـستی ئەو
“شـرـگـۆـنـهـی که خـهـوـنـیـان به بـنـیـادـنـانی کـمـهـگـای یهـکـسان و عـادـیل وه
ئـهـبـیـنی” و قـوـرـبـانی زـیـان دا له پـنـاو مـالـیـنی زوـم و نـاعـهـدـالـهـتی
دهـسهـتـی قـهـیـسهـری و بـوـایـان به ئـاـیـدیـلـجـای شـرـشـی “سـیـالـیـستی
زـانـستی” هـهـبوو، دەرچوو و کهـوته دهـست ئەو کارمهـنده حزبیـانهـی که
له پـنـاو پـلـه و پایـه و دهـسـکهـوتـی شـهـخـسی هاـتـبـونه نـو حزبهـوه . هـهـندـکـی
تر له دهـسهـتـداران لهـوانـه بوون که بهـناوی حزبهـوه لهـخـولیـای
دهـسهـتـات و کـنـترـۆـل کردنی کـمـهـگـادا بوون نـهـک خـزـمـهـت کردنیـان .
ئـهـمانـه زیـاتـر گـرـکیـان پهـست کردبوو چونکه وای هـهـست ئەکرد که شـرـشـهـ
بهـلاـتـدا ئەبرـ.

لهـساـی ۱۹۳۰ گـرـکی بو بهـئـهـندامـی یهـکـتـی نـهـتهـوهـیی نوـسهـرانی
دیمـکـرات لهـگـهـ رـمان رـلان و وایـتـون و وینـکلـر و آلـبـرت ئەـنـشتـاین
و هـیـنـرک مان و لویـس ئەـراـگـن و وایـنـز تریـولیـه و گـهـلـکـی تر له گـهـوره
شـنـبـیـرانی ئەـوـروپـی که سـهـرکـهـنـهـی لهـسـدارهـدانی ۴۸ کهـسیـان کرد
لهـسـهـر و بهـندی “کـشـهـی بـرسـتـی” له یهـکـتـی سـقـۆـتـ. ساـی ۱۹۳۲ گـرـکی
بـه یهـکـجـاری گـهـراـیهـوه سـقـۆـتـ. له ئەـوـروپـا گـرـنگـیدان به کارهـکانـی
گـرـکی سـسـتیـهـکی بهـخـوه بـیـنی له ئاکامـی سـهـرهـهـدانی چـکـهـی ئەـدهـبی
نوـتـر . حـکـومـهـتی سـقـۆـت یهـکـکـ له کـشـکه گـهـورهـکانـی ملیـنـنـر
ریا بـنـشـکی لهـناوهـستی مـسـکـ و قـلـای تیـسیـلی له قـرم پـشـکـهـش کرد .
قـلـاکـهـی قـرم بـلـگـری کردنی بوو له سـهـفـهـر بـه کابـری له ئیـتـالیـا
به بـیـانـوی هـهـواگـۆـنـین چونکه ئاوهـهـوای قـرم و باشـوری ئیـتـالیـا له یهـک
ئـهـچـوون . هـهـروهـها ستاـفـکی خـزـمـهـتیـان له گـهـلـشـفـر و پـزـیـشـک بـه تـهـرخـان
کرد . لهـوهـش گـرـنگـتر بازـنـهـیهـک له پـیاوـانی دهـزگـای ئاساـیش به
سـهـرکـایـهـتی هـیـنـریک یهـهـودا بهـرـهـبهـری بهـرـهـبهـرایهـتی ئاساـیش
گـشتـی دهـوـهـت و وهـزـیـری ناوـخـ (کـمـیـسـیـاری گـهـل بـه کاروباری ناوـخـ) .
ئـهـم جـوه کـه نه گـهـرهـشـوـنـه که ناوی ئـاسـتهـقـینهـی (یهـنـون گـرـشـیـنـچـیچ
یهـهـودا) بوو پاـشـتی ستالین بوو له کاتـی ئەو خـپـیـشانـدانـهـی که
کران له دژی ساـی ۱۹۲۸ . له بهـر ئەوه ستالین دواتر پـشـتی پـهـست له
بهـرـهـبهـردنی گـرتـووـخـانه و بهـنـدـیـخـانهـکان و ئاساـیشـی وـاتـ. به تـایـبهـتـیش
له بهـر ئەوهـی خـزـمی سـهـرکـردهـی بهـشـهـفی یا کـقـسـهـفـهـردلـقـ بوو . هاوسـهـری
خـوشـکهـزاکـهـی بوو (بهـمـ ستالین یهـهـودای لهـسـدارهـدا له ساـی
۱۹۳۸ به تاوانـی هـهـوـدان بـه گـۆـیـنی دهـسهـتـات له گـهـل گـروپـی
ترـتـسـکیـهـکان) .

هـهـمـوو جمـوجـوـهـکانـی گـرـکی له ژـر چاودـهـری یهـهـوداـدا بوو . وهـمـوو
وهـرده کارـکـانـیـشی ئەگـهـیانـده ستالین له بارهـی دانـیـشتـن و کـهـبـونهـوهـکانـی

له‌گه مه‌كسىمى كووى وهاوو نزيكه‌كانى وگفتوگوكانيان. له استيدا
گركى خرابوهوه ناو "قه‌فه‌سكى ئالتونيه‌وه" به‌كار ئه‌ه‌نرا له لايهن
ده‌سه‌ياتى حيزبه‌وه بى كى نترال كردنى سه‌كتهرى ئىشبيرى له
ده‌وه‌تدا. به‌سه‌ره‌رشتى گركى، ژماره‌يه‌ك گى قار و ئىزنامه‌ى ئه‌ده‌بى
ده‌رئه‌چون. يه‌كه‌تى نوسهران دامه‌رزا، ئينسىكله‌پيدىاى "ئه‌ده‌بى
جيهانى" ده‌رچوو‌نرا ويه‌كه‌مين كى نگره‌ى يه‌كه‌تى نوسهران به‌سترا.
گركى ته‌يدا وتارىكى ته‌روته‌سه‌لى پىشكه‌ش كرد ده‌رباره‌ى ئى
نوسهرانى سه‌فلىت له‌و ده‌مه‌دا وباسى "رياليزمى سه‌سياليسى" وه‌كو
ئايايه‌ك كه ده‌بى هه‌موو هونه‌رمه‌ند و نوسهرانى ده‌وه‌ت له سايه‌يدا
هه‌وى دوباره بنىاد نانه‌وه‌ى ژيانى كى مه‌گاي سه‌فلىتى بده‌ن.

[illegible]

وترا که گویا یه هودا ئه و کاره ی کردوه چونکه مه یلی له هاوسه ره که ی مه کسیم بووه. به ئام م ئو ناسان گومان یان هه یه له وه ی کری ئ تیشک ئ ف که ز ئ ر د ئ س ئ زی گ ئ رکی بوو دهستی هه بو ئ له کوشتنی کو ئ ه که ی که به نه خ ئ شیه کی کتو ئ ی د ئ مرد. گ ئ رکی له نامه یه کیدا ب ئ ب ئ کری ئ تیشک ئ ف له سا ئ ی ۱۹۲۷ له س ئ رنت ئ ی ئیتالیا وه نویبوی: " که دهو ئ مه ند بووم په یکه ر ئ کی گه وره ی بر ئ نزت ب ئ دروست ئه که م له گه وره ترین گ ئ ه پانی شاردا. ئه مه ت ب ئ ئه که م چونکه ت ئ کت ئ به کانت پاراست، به ئ استمه وگا ئ ته ناکه م. من سوپاسی ب ئ پایانت ئه که م. چ ئ ئه کر ئ که س ئ کی ئاوا د ئ س ئ ز کو ئ ه که ی بکوژی هه رچه نه دانی به وه دا نابوو له ژ ئ ر ئه شکه نه دا. ستالین ترسی له گ ئ رکی هه بوو که هیچ کات ئ ک نه بوو به یه ک ئ ک له دهسته ی کهسانی به ردهستی. گ ئ رکی به کهسانی وه ک ریک ئ ف و بوخارین و کامینیف وزین ئ فیف ده وره درابو که رکا به ری ستالین بون له لیژنه ی ناوه ند وستالین حه زی ل ئ نا ئه کردن.

له ۱۸ حوزه‌یران ۱۹۳۶ گـرکی لـ دواى چه ند رـژـک له نه خـشـیـکـى سه خـت و بـهـشـى کـچـى دوايى کرد له باخى گـرکـى (وشه‌ى گـرکـى لـره به مانای

“گرده کان” دت له وسیدا به خوځنده وه به ام شوازی نویسنه کي
 جیاوازه. له دهره وهی شاری م سک. هه مان ئه شوځنه ی که لینین
 تیدا مرد. پش مردنی، ستالین به یاوه ری م ل ت ف و ف ر شیل ف ل
 دوا ی نیوه ی شو سهر دانی کرد. پزیشکه کان به دهرزیه کی کافور
 ه نایانه ه ش خ ی پش سهر دانی کردنه که. دواتر له کاتی دادگای
 کردنی گروپه کي تر تسکی و ” پزیشکه بکوژه کان” و اب او کرایه وه که
 پزیشکه کان به مه به سستی کوشتن بر کی ز له کافوریان ل داوه. به ام
 هیچ به گه یه کی سه لم نه رنیه ب ئه مکاره. له اپ رته پزیشکيه که یدا
 هاتبوو که هی مردنه کي له ئه نجامی هه وکردن کی توند بو له به شی
 خواره وهی سیه کانی که سا ان کی ز ر بوو توشی نه خ شی سیل هاتبوو.
 رای رته که له لایه ن تیم ک له گه وره پزیشکان له ناویاندا وه زیری
 ته ندروستی کامینیسکی وپزیشکی کرملین خ د رک فسکی وپزیشکان لانگ
 وبلیتنی ف وک نتچال فسکی وسبیرانسکی ولیفین واژ کرابوو. ز رینه ی
 ئه مانه ی ناویان هات له و جوانه بوون که دواتر له س داره دران.
 پر فیس ر دا فید فسکی هه ستا به کاری تو کاری لاشه کي (تشریح
 الجثة). کار ک به خ رای ی ئه نجامدرا هه ر له ژووری نوستنه کي له سهر
 مزی نویسنه کي. که س نه نی ئه م په له کردنه ی نه ئزانی و ترا که
 نماییه کان له کرملینه وه هاتبوو.

کریوتشک ف له یاده وه ریکانیدا له باره ی ئه و وداوه وه نویسیبووی
 وئ: له دوا ی مردنی گ رکی هه سوکه وتی پزیشکه کان له گه ی گ ا.
 ته نها لاشه یه کی مردو بوو لای ئه وان کات چومه ژوره که وه ته نها
 لاشه یه کی له خو ن گه وزاوم بینی پزیشکه کان ناوسکیان هه موو ه نایه
 دهره وه ئینجا ش رتیان وبه دهرزی وده زویه کی ئه ستور سکیان دوریه وه.
 م شکیان فر دا بوه ناو قاب که وه وبه منیان ووت بیه ب ” په یمانگای
 م شک”. به گو ره ی ووته کانی، هیچ نویسنه کی تری ووسی به و ج ره
 مامه ی له گه نه کراوه له کاتی مردنی. که یسه کي به ده سیسه ی سیاسي
 ناوبردوه. لاشه کي گ رکی سوت نرا و خ م م شه کي کرایه ناو
 شوشه یه که وه و خرایه ناو دیواری کرملینه وه، به پ چه وان ه ی
 وه سیه تنامه که یه وه که داوای کردبوو له ته نیش گ ی کو ه که یه وه له
 د ر ن ف دیفیتشه بن ژر ت. گ رکی خ ی خسته ئه م گ ژه نگی
 پیلانگ ی ی و و و گه ی خ شکرد ب ده ست وه ردانی خه کان کی نام
 وه زگه ل کی پ چه وانه به سروشتی دا ه نانی ئه ده بی خ ی. نه ک ته نها
 له و کاته ی له ژیاندا بوو به کو له مردنه که شیدا. به هه رجا دواتر
 ئه و پزیشکانه هه موو سزای مردنیان به سهردا سه پ نرا وگوله باران
 کران. ئه و تر ستالین قی له پزیشکه کان بوو گه چاره سهره
 میلیه کانی پ با شتر بوو. وه کو خ پ چینه وه به عابایه کی قه وقازی

به مه به سستی عاره فکردن وله کاتی تا لِهاتن. لینینیش هه مان بچونی هه بوو، متمانهی به پزیشکه به شه فکان نه بوو پزیشکه سویسرکانی پله باشر بوو.

- 2 -

گهشتی گِرکی له سهر لای پله له ئازاری ژیان له لای ژی له دایک بونیوه له نیجی-نوفگ لای وه دهستی پله کرد هه تا لای ژی مردنی له باخی گِرکی. ژیانی پله بوو له کاره ساتی گه وره ونوشوستی کاتیک هه و لای خه کوشتنی دا له ته مه نی ۱۹ سا لاییدا دواي ئه وهی نه یوانی بچ ته زانک لای قازان. بیه چانسی خو لاندنی با لای له ده ست چوو. دواتر ئه ست لای له جیهانی ئه ده بدا گه شایه وه کاتیک چیر لای کی "ماکار تش لایردا" ی ب لایاو که رده وه له سا لای ۱۸۹۲. دواي ئه وه کاره کانی تری ب لایاو کرایه وه که ناوبانگی جیهانی ب لایه نا بوو به نوسه ری پله یه کی لایوسی دواي مردنی ت لایست لای ود لایستیوفسکی وتیشخ لایف.

مه کسیم بیشک لایفی دارتاش، باوکی مه کسیم وفار فارا کاشیرینای دایکی له که نیسه ی شاری نیجی-نوفگورد هاوسه رگریان کرد. هه رگیز له بیری ئه وه دا نه بوون که منا له نه به ره که یان ئه ب ته یه ک لای له گه وره ئه دیبانی لایوسی. مه کسیم باوک له کاره که ی که ک لایمپانیایه کی ده ریوانی بوو پله ی بهرز کرایه وه وکاری سه ریهرشتی دروستکردنی که وانیه سه رکه وتنی پ لایسپ لایردا ب لای به خ لایره اتنی کردنی ئیمپرات لای ئه ل لایکسه نده ری دووه م له شاری ئستراخان. بیه تازه بوک وزاوا له و شاره نیشته ج لای بوون. گِرکی کو (که ناوی ئه لیکسی بوو) له و شاره له ۱۶ مارت ۱۸۶۸ له دایک بوو. به لایام له سا لای ۱۸۷۱ خ لایانه که یان ک لایست لایکی گه وره ی که وت؛ ال لایکسی توشی ک لای لایرا بوو باوکی که به دیاریه وه بوو وخزمه تی ئه کرد ئه ویش گیر لایده ی هه مان ده رد بوو. باوکه مرد و منا له که چاک بوه وه. دایکی که چاوه ر لای منا لای دووه می ئه کرد ناوی ل لاینا مه کسیم که له دایک بوو، به ناوی م لایرده ک لایچک ردووه که یه وه. باوک له ئستراخان ب لایخاک سپ لایردا به لایام مه کسیم برای ئه ل لایکسی له ل لایگای گه لایانه وه ب لای نیجی ن لایفگ لایرد مرد. گِرکی له کت لایبی "مندالیم" باسی دیمه نی منال لایکی بچوکی لایاکشاو له تابوت لایکا ئه کات، له ناو ئه و که شتییه که بردنی ب لای نیجی ن لایفگ لایرد وچ لاین دایکی به چاوی ناحه زه وه ته ماشای ئه کرد وبه سه ره خ لایر وه لای ب لایوه ژن که وتنی خ لایبی ئه زانی. به م ش لایوه یه وله گه لای ئه م لایوداوه تراجیدیان ه ژیانی یه ک لایک له گه وره ئه دیبانی لایوسی دهستی پ لایکرد. که دایکی شوی دووه می کرد باپیری لایازی نه بوو به لایام ناچار بوو که زاکه ی بگر لایته خ لایی. داپیره ئه رکی گه وره کردنی گرته ئه ست و ل لایکی کاریگه ری هه بوو له سه ری. که بوو به

حهوت سا مان هوشی مادی با پیری ز ر خراپ بوو بیه سهره تا ناردی ب کارکردن له دوکانی پ وافر ش ک، دواتر لای خ زانی س رگیف که خزمی داپیره ی بوون وه کو خزمه تکار، به مام پاش ماویه کی کورت ه ه هات. لهو کاته وه ئیتر شه ی مان ونه مان له ژیا نی ئه و منا ه دهستی پ کرد. ئیشه کان وگرنگیدانی به شت گ انکاری به سهردا هات. قورستین کار کرد ب تی له نانه واخلانه یه کدا بوو که ده بوو به یانیان زوو کیسه ناردی قورس بارکات، هه ویر ئاماده بکات، فرن گهرمکات، دواتر نان و به ره مه کانی تر ببات ب بازار و بیانفر ش.

ل س ر تادا با پیری به ز ر ئه یبرد ب که نیسه و نو ژ و سروده ئاینیه کانی پ له بهر ئه کرد. له و باره یه وه گ رکی نووسیویه تی: "هزم له یشتنی که نیسه نه بوو، ملی ئه گرتم و به ز ر سوجه ی پ ئه بردم". دواتر با پیره وازی ل ه نا و سه رپشکی کرد، به مام دواتر ئه لیکسی دانیه وه دا نا که حزی ت نها له سه یرکردنی نیگار ه که نی ناو که نیسه و گو گرتن له سروده خه ماو کان بوو. ل ب رئه وه حزی له یشتنی منا وه له (ب نه یه کی ئایینی کریستیانه کانه ب منا مان ساز ئه کر ت) نه بوو. کات ک ب یه که مجار سهردانی قه شه ی کرد ب ئم مه به سته، هه سته کرد هه خه ه ت نراوه وئه مه کار کی ب زار که ره. جار کیان با پیری ب ک پاره ی پ دا ب ئه وی بیه خ ش ته که نیسه، به مام ئه و پ ی با شتر بوو ب چ ت یاری پ بکات له گه منا مان وپاره که ی د ان و به در وه به با پیری گوت که وا منا وه له ی ئه نجام داوه له لای قه شه. به مش وه یه ئم منا ه گه وره بوو له که ش کی دور له که نیسه. داپیره شی که ز ر چاود ری بوو، زیاتر گرنگی به چیر ک و گ رانیه میلیه کان ئه دا تاوه کو وتنه وه ی سروده ئایین کان له گه یدا. دیدی نه گه تیغیا نه ی گ رکی له سهر که نیسه و ئایین لهو کاتانه وه دروست بوو. زیاتریش ج گیر بوو له گه ئاشنا بوونی به فه لسه فه ی نیتشه و فه یله سوفه ئه مان کانی تر. مردنی یه ک له دوای یه کی برا و خوشکه کانی ئه لیکسی وه ک ئه وه ی بل ی چاره نووس به مه به ست ال کسی به تا قانه یی به ته وه له هه ردوو هاوسه رگیره که ی دایکی. ژیا نی له لای دایکی دوای هاوسه رگیری دووه می ز ری نه ک شا.

ژ کیان خه ریک بوو م رده که ی دایکی به چه ق بکوژ ت ئه گهر دایکی دوری نه خستایه ته وه له بهر ئه وه ی به پ و او له دایکی دا بوو. هه ه شه کوشتنی ئه و و خ ش ی کرد ئه گهر جار کی تر ده سندر ئی بکاته سهر دایکی. جار کی تر دایکی ناردیه وه ما ی با پیره ی. دوای مردنی دایکی با پیره ی گووتی: "ه ی. ئه ل کسی. ت مه دالیه نیت بکر یته مل، ب له ناو خه کیدا بژی". به و ش وه یه با پیره کهه زا که ی ما به ده ر کرد

دوای مردنی دایکی به چند ژک. دایکی ئهلکسی که له خزانى کاشیرین بوو، زووتر خزانکى دهوهمه ند بوون بهام ئستا سروه ته که یان له دهست داوه. به بچوونى باپیره، کچکى ته نها ه بوو که به مناهکى ته به ستته وه. پشتر که مناهکى گرتبووه خى بئوى هلى شووکردن ب کچهکى دهسته بهر کات به پیاوکی زدار، بهام دوای مردنی کچهکى ئو په یوه ندیه نه ما. باپیره هه موو سامانه کى له (سفقه) بازرگانی له دهست دابوو، ئهلکسى بوو بوو به بارکى قورس بى.

نووسه رانی ژيانامه ی مه کسیم گډرکى له وباوه ه دان که ئو وداوانه ی له هردوو کتبی "مندايم" و "له نځو خه کدا" هاتووه، مه رج نیه به ده قیقى گوزارشت له ژيان و به سهرهاتى خى له لای باپیری یان ئوکاته ی ئه مشار و ئه وشارى ئه کرد بکات. به کو له وانه یه نووسه ر جئوى ب خیا شل کرد ب له وناکردنی شته کان به مه به ستى اکشانى خو نه ر. له وانه یه د ره قى باپیره له گه هاوسه ره کى و منا و منا زاکانى است بى، گډرکى گه لک به سهرهاتى له و ج ره ی باسکر دوه. بهام هه ر باپیرش بوو به ه ی هه که وتنى له خو نندنگای سهره تایی له که نیسه چونکه به ز ر سروود ونزاو چند پارچه یه ک له کتبی پیرزى پ له بهر ئه کرد، له و ماوه کورته ی که خرایه بهر خو نندن.

ئوه ی شایانى باسه، گډرکى خه رمانه یه کى پیرزى به ده وری داپیره یدا ک شابوو له کاره ئه ده بیکانیدا. داپیره که چیرکى ب ئه گډرایه وه، ب ئو نموونه ی چاکه و س ز وچاو و دتږى بوو هه رچه نده باپیره به "ژنه ساحیره پیسه که" وه سفى ئه کرد. بهام له لای ئهلکسى وه کو پاکیزه ی پیرز و سه رچاوه ی خ شه ویستى بوو که له منای لى ب به ش بوو. له منایه وه هه ردیمه نى لاشه ی مردوو، سه رما و سه رما، لاشه ی باوکى له تابوت کدا برا کږ په که شى له تابوتکى تر دا ئه بینى. هه تا دایکیشى وه کو مردو ئه هاته بهرچاو به بده ننگکى و ووه وشک و هه ش هه گه او ه که یه وه و فه رامش کردنى ئه مه وه. دیمه نى داگرتنى تابوته کى باوکى ب ناو گډه کى که پ بوو له ئاو، له کاتى به خاسپاردنیدا و باز بازنى ب قه کان به ده وریدا که دوانیان له سه ر تابوته که بوو، هه میشه له بهر چاو بوو. دوای ئه وه مردون ژه کان خه که یان کرد به سه ردا، ب قه کان هه و یان دا له چاه که ب نه ده ره وه بهام هه و ه کان یان ب ئه نجام بوو. ئه م دیمه نه هه ستى به زه یى له دى ئهلکسى جو لاند. به و شوه یه گه و ره ی خزان و براو ب قه کان به ته نیشته یه که وه جى خیان گرت. به گشتى گډرکى هه ستى س ز

وبه زه یی بهرام بهر مرځ و گیلانله بهر وهه تا شته کانیښ دهرئه بی. به یه دهسه اتدارانی بهلشفی هه ندک جار له وهستانه وهی گځرکی و بهرگریکردنی له کهسانک که ئهوان به دوزمنیان دانه نا تنائنه گه یشتن.

دایپیره به ئالکسی جگای دایکی گرتیوه وه، له کاتکدا که هه موو جیهان پشته لکړد بوو. ئه و بوو بوو به تاکه په ژینی ژیان بی کاتک “خواکه ی باپیره” دهستبهرداری بوو. وه کوو دهستبهرداری بونه که ی له به قهکان که به زیندوویی کرانه ژر خاکه وه ومردن. سهره ای ئه وای دایپیره که سکی ساده بوو، خو نندن ونووسینیښی نانه زانی، به ام لاری نه بوو له خواردنه وهی پکک له گه دهریاوانه کان وگځانه وهی به سهرهاتی دهگمن لهو که شتی که له ئه ستراخانه وه هاننیه وه. ئه و کاره ی دایپیره بوو به هی تو بهوونی فارفارای دایک وپی ووت “دایکه.. گا تهت پیئه کهن..” ئه ویش وه امی دایه وه “با گا ته بکهن خویان له گه”

ئه لکسی بچووک پشته به دایپیره قایم بوو به زگار کردنی له وانی تر له کاتی دروست بونی کک شه له گا پیاندا. وه کو هه موو ژنانی نه خو نه واری ئه و سهرده مهی خزانه هه زاره کان، له ته مه نی ۱۴ سا پیدا درا به شوو به پیانو کی له خی به ته مه ن تر به مه به سستی دایبیکردنی ژیان داهاتووی. باوکی نه بوو، کچی ژنک بوو سهر به گلی ش فاشی بوو. نو ژر کردنه که ی وه کو ئه وانی تر نه بوو، سوچه ی ئه برد ئینجا چه ند جارک و نه ی خاچی ئه کک شا و نه پا ایه وه بی ئه وهی خوا خی نه زان ونه فره تی وهه موو ئه رتد کسه کان زگار بکات و نه یوت؛ تن ئه زانی من گوناج ئه که م به نیهت پاکي.. ئینجا له پاکیزه ئه پا یه وه و هحمی پککات.. ئه یوت؛ تن سهرچاوه ی شادی ود خ شیت، جوان و بی گهر د و پاراوی وه کو س.و. باپیره زر تو ه ئه بوو له م جره نو ژر کردنه ی ئه م. هاواری ئه کرد به سهریدا و نه یوت؛ هه ی نه فام چه ند جارم پ ووتیت و فم کردووی نو ژر کردن چن ئه بی. تن ههر ژاوه ژاو ئه که یت، هه ی گوم!! خویه چن ئه مه قبو ئه که یت.. ش فاشی به نه فرهت.

له ئژانی جه ژنا کاتک باپیره و کو ه گه وره که ی له ما به دهر ئه که و تن به سهردانی خزم و براده ران، دایپیره ههرچی خواردنی خ ش و به تام بویه ئاماده ئه کرد و سفره ی ئه ازانده وه له گه سوراحیه کی سهوز که به گو ی سور نه خش نرا بوو له ف دگا.. خا ی یا ک فیش گیتاره که ی ئاماده ئه کرد چه ند ما کی تریش ئه هاتن له گه قه شه ی که نیسه که ی نزیکیان.. به خواردن و خواردنه وه و به زم و سه ما و پی که نین کاته که یان به سهر ئه برد. گځرکی له چیر کی “دایپیره کک لینا” باسی پیر ژنک ئه کات له ژرزه مین کی ش داردان ئه ژی که سان کی زری

ئەلکھەلیک وئالودە وئەو مەرڤانەي کە بە زبەني کەمەڤگا ناوئەبرەن
ولە دواپلەي چەپاويدان لەدەوړي خەيدا کە کردەتەو، پەيان شەرم
نە لەسەر حسابي ئەو پيرەژنە هەزارە بژين، داپيرەي ئەلکەي
هەئەستا بە کە کردنەوێ خەر و بەخشش لە خەلکي خەرخواز لە پەناو
ناندانی دەيهەا کەسي "لەهواز و پەپەتي و دز و لەشفرەش کەوا
بەشەوێ کە کاتي" سەرچاوەي بژەوييان لەدەست داو، هەموو خەلکي
گەرەک و دەرهوێ گەڤە، شارەزاي خانەدانی و چاو و دەرەي داپيرەي
ئەلکەي بوون کە ئەبوە مایەي ق و تووێه يي باپيري، کاتەک ئەلکەي
لەسەر فەرمانی باپيرەي مابەدەر کرا، داپيرەي لەکاتي بەکە کردنی
ووتی: "نابە لەکەس تووێه يي، تە لوت بەرزي! لەبەر بچووکتري هە
تووێه يي، ئەمەت لە باپيرەت بە بەجە ماوێه - ئەم باپيرە چيە؟
هەروا ژيا، وژيا، پيرەکي نەفام و تاي ل دەرچوو، ئەبە شتەک
تەبگەي: خوا مېهرەبانە مەرڤ تاوانبار ناکات، ئېليس ئەو ئەکات!
خوات لەگەڤ!"

ئەو لە بيروباوەي کە يەستيانەتي تەنھا بەزەي و بەخشەندەي ئەزانی،
بەيە ئەلکەي لە ئەووەو فەر بوو و و لە پاکيزە (مەريەم) بکات نە
لە خودا، چونکە ئەو دايکي هەموو جیھانە، واتا دايکي ئەميشە.
لەبەر ئەو لەکاتي زيارەتکردنی ئايکەني پاکيزە، هەموو جار
لەوکانی ماچ ئەکرد ئەمەش ئەبوە هەي تووێه بوونی خەزانی فاسيليف
لەکاتي کارکردنی لەگەڤيان لە شوێنە بازەرگانە کەيان لە قازان، ئەم
هەموو بەسەرھاتانەي لە کتەبي "منايم" باس کردو.

گەرکي ئە: "بە جەستە لە نيچني نوڤگەرڤد لە دايک بووم بەم بە
روح لە قازان". پيرەکەي باپيرە لە ناردنی کچە زاکەي بە ژيان لە
"نەو خەک" وەکو ئەوێ خەي دەستی پەکرد بە کارە کەشتيواني
لەسەر و باري ڤەڤگا، دواتر بوو بە "مەرڤ" کاتەک کرا بە سەرکي
دەزگاي کەشتيواني و باروکان و سەرکي ئەنجومەني شار، لە استيدا
گەرکي (عقيدتە) لە ژيان لە قازان دروست بوو بە تايبەتیش کاتە
نەواخانەيەک کار ئەکرد کە خاوەنەکەي ناوي ديرينکەف بوو
داھاتەکەي تەرخان کردبوو بە بەرەو پەشبردنی خوێندن و بزوتنەو
جەماوەرکانی شارەکە، چونکە لەوکاتەدا لە وەسايە کەسانەک هەبوون
کە ئەو جەرە خەونەيان هەبە، دەرینکەف باسي داھاتوي وەسايە بە
ئەکرد کە کاتە هەوێ هەزاران کەسي چاک يەک ئەگر و پەستە
ديارەکانی کەمەڤگا ئەگرە دەست و ژيان يەکسەر سەرپا ئەگەڤ،
گەرکي لەسەر ژيانی خەي لە قازان ئە: "لە تەمەني پانزە سايمدا
حەزەکي زەري ڤەربوون دايگرتم، بەيە سەفەري قازانم کرد، چونکە وام
ئەزانی خوێندن بە بەرامبەرە لەو، بەم وام وا دەرەچوو ناچار لە

نانه واخانه يهک گيرسامه وه مانگی به دوو ر ب دهستم به کار کرد. کاره که قورسترين کارک بوو که له ژينم کرد ب تم". خو نندن له زانک ي قازان بير که يه کک له قوتابيه کان بوو که ناسياوی خ ي بوو سه ای ئه وهی که گ رکی خو نندنی سهره تایی له قوتابخانه ي که نيسه يشی ته و او نه کرد بوو ته نها دوو سا ي له قوتابخانه يهک له دهره وهی نيچنی نوڤگ ر د خو نند بوو. وازی له خو نندن ه نا بوو دواي ئه وهی توشی نه خ شى سور ژه بوو. ئه و هاو ي يه ي ه نا ي ب ما ي خ يان، دايکی به موچه يه کی که می خانه نشینی له گه برا که ي تری به خ يوی ئه کردن. دواي چه ند ژک له و ما ه، درکی به وه کرد که ژيان له و ما ه وبه و ج ره ئه سته مه به رده و ام ب ت. ب يه ده سته رداري بير که ي خو نندنی زانک و مانه وهی له لای ئه و خ زانه بوو. به گشتی ئه و ساتانه ي ژيان ي گ رکی که له قازان به سه ريب رد قورسترين ساته کانی ژيان ي بوو. له تهمه نی ۱۹ سا يدا هه و ي خ کوشتنی دا له بهر نه بونی وبرس تى. ده مانچه يه کی په يدا کرد وکت ب کی فیزی ل جی له قوتابيهک وه رگرت تاوه کو شو ننی د بزان له ناو جه سته دا لوله ي ده مانچه که ي ئاراسته بکات. ئینجا چووه شو نندنی کی به رزی نزیک د ره که وفیشه ک کی نا به خ يه وه. ته ته ريهک، نهک ا هيبه کانی ناو د ره که به په له چوو به هانا يه وه و فريಾಗوزاری سهره تایی ب کرد و پ لیس وئيسعافی ل ئاگادار کرده وه. ئه ل کسی ماوه يهک له نه خ شخانه ما يه وه. پزیشکه کان وتیان فیشه گه که به شی خواره وهی سيبه کی پ کا بوو و چاره سه ر کرا. دواي ئه و کاره ساته که نيسه فه رمانی قه ده غه ل کردنی که نيسه ي ب دهر کرد له بهر ئه وهی هه و ي خ کوشتنی داوه، کاتک پ لیسک فه رمانه که ي ب ه نا گ رکی وتی فه رمانی نه چوونه ن و که نيسه ي به ماوه يه کی ز ر پ شترله ب یاری سنودس له ب بهش کردنی ت لست ي له که نيسه ب دهر چووه. پ لیسه که داوای ل کرد بوو بچ ته باره گای که نيسه وت ب به بکات و داوای ل خ ش بوون له و کاره ي بکات به ام گ رکی به هه موو ش وه يهک ه تی کرده وه.

ژيان له قازان چانس کی ده گمه ن بوو ب شاره زابوون له ژيان ي لانه وازان وئو "بونه وه رانه ي که مر ق بوون" که شه وانيان له ژ رزه مينه کان به سه ر ئه برد. هه رووه ها له ي گف ت کرد نه وه له گه ئه و قوتابيانه ي که ک کی پ ئه فر شتن.

گ رکی ز ر شت ف ر بوو له که سانی تری وه کو د رينک ف له و شو نانه ي که کاری ت دا کرد وه کو وه رشه ي و نه کردنی ئايک ن. قابش رى چ شتخانه ويارمه تی ده ری چ شل نه ره که له سه ر پا پ رى "دوبرى". چ شل نه ری پا پ ه که - سه موری - (ناو کی خوازاراوه) سه رباز کی خانه نشين بوو سنوق کی گه وره ي هه بوو له ناو پا پ ره که ج ره ها گ قار

و ئاژنامه وکتابی تداوو. گډرکی له سا ۱۸۹۷ لهسهری نووسیویه تی: " سه م ر ف هستی گرنگیدان به خو نندنه وهی کتبی لا وروژاندم". گډرکی که پشتر قی له خو نندنه وه بوو، وای له هات کتبی بکات لهو شارانهی که پایره که یان پیدا تپهر نه بوو. نه توانر بگوتر گډرکی له ره وه خولی فربونی استی دهست پکرد. له قی خو نندنه وه وه مای گهلک پرسپاری سهرسوره نه ری دهست کهوت که پشتر وون نه بوو لای. سه م ری بانگی نه کرده ژوره کهی خای وکتابی کی نه دا ئیوت: بخو نه. نه گهر ت نه گه یشتی چه ند جار کی تر بیخو نه وه. هه تا کهوت جار! نه گهر هر تی نه گه یشتی دوانزه جار بیخو نه ره وه!

کاتک چووهر سهرکاری تریش وه کو باخه وان و اوچی ماسی وئ شگر له و سته گی شه مه نه فهر، هر بهره وام بوو له سهر خو نندنه وه. خه می گه وری دهست کهوتنی کتبی بوو له هر که س ک بوایه، یان به کین ته نانه به دزیش بوایه. دهستپک هزی له مانی ک میدی و (المغامرات) بوو، نه مهش دواتر کاریگهری قووی له سهر ش وازی کارکردنی نه ده بی دانا که ش وازی وروژاندنی سزی به کار نه ها نا و جی ه خه ی ه خه گران بوو. دوا ی قازان گډرکی چوو ب شاری کراسن فید ف، دهستی به کارکردن کرد له دوکانی روماس که یه کک بوو له نه ندامانی سهر به بزوتنه وهی (نار دنیکی) وپه یوه ندیه کی ها و یانه ی به ه زیان پیدا کرد، له قی نه میشه وه به بیر که ش رشگ ریه کان ئاشنا بوو. کاتک له کار کی ئاژاوه گډریدا دوکانه کهی روماس سوت نرا به هه موو کتبی به کانیه وه، گډرکی به توندی به شه هات له گه یان.

دوا ی نه وه له ک نه گه و باخه کاندای کرد، ئینجا سواری که شتیه ک بوو له سامارا وه ب ده ریای قه زوین له و کاری او ه ماسی نه کرد. دواتر، له شاری تساریتسین له چه ند و سته گه یه کی شه مه نه فهر کاری پاسه وانی نه کرد. به در ژایی نه و کاتانه بهره وام بوو له به شداری کردن له خولی خ فربکردن وخ پ نه گه یان دن چه ند جار کیش دهست به سهر کراو خرایه ژر چاود ری پ لیس ه وه. له و کاتانه بیر کهی په یوه ندی کردن به " گروپه کانی ت لست ی" که له هه موو و سیا ب او بوبوه به سهریدا زا بوو. گه نجانی نه م گروپانه هه ئهستان به دامه زراندنی ک نه گه ی کشتوکای و کارکردن تیایاندا دوور له شاره کان. نه م بزوتنه وه یه گهلک نوسهری به لای خیدا اک ش و ه کو تشیخ ف، ب نین، لیونید نه ندر ف، هی تریش. گډرکی له گه ک مه ک گه نج ر ک کهوتن له سهر وکردنه تی ش ف ب نه وهی پارچه یه ک زهوی کشتوکا یان پ به خشی به مه بهستی دروستکردنی ک نه گه یه ک. ب نه م مه بهسته گه شت کی

نهـنی به خـشاردنهـوه له ناو شهـمه نهـفهر دهـست پـکـرد به بـ بـلیت و به پـ و تاگهـیـشته باخی "یاسنایا بـلیانا". بهـام تـلـستـی لهـو نهـبوو هاوسهـره کهـی ووتی چوو به مـسکـ. بهـدوایدا چوو بهـام لهـو ش نهـیـبـینی، نامهـیه کی بـ نووسی وتیایدا بیر که کهـی باسکرد وداوای یارمه تی لـ کرد بهـام تـلـیـستـی که خـشی بهـم بیر کانه نا ئهـهات وهـامی نهـدایه وه. گـرکی مه بهـستی بوو کـم نهـیهک دابمهـرزینـ وتیایدا جـگیر بـ به هـمـنی بیر له بهـسـهـره تی ژیا نی اـبور دوی بکاته وه. ئهـم پـرـژه یهـی سهـری نهـگرت چونکه داوا کرا بـ به جـهـهـنـانی خزمه تی سهـربازی له شاره کـ نه که یان نیجنی نـفگـرـد.

بهـام له سهـر اـپـرتی لیژنه ی پزیشکی وهـهـی نه بوونی توانای جهـسته یی له خزمه تی سهـربازی قبو نه کرا. ئهـلیکسی دهـستی کرد به فرشتنی خواردنه وه یهک کرد به ناوی "کفاس" (خواردنه وه یه که له نانی جـ دروست ئه کـ بهـام ئهـلکھولی تـدا نیه، بـ پاراستن له گهرمای هاوین به سوده). دواتر بوو به نوسهـر له ئـفـیسی نوـهـری گشتیهک به ناوی لانی بهرامبهـر ۲۰ بـ له مانگـکـدا. موچه که ی خراپ نه بوو، کاره که شی زـر قورس نه بوو، بهـام ئهـلکـسی ههـستی به نامـی ئه کرد له ناو ئهـو شنبیرانه دا بـ یه ئهـوکاره ی به هـشت ودوباره گهـشتـکی دهـست پـکرد به ناو و سیادا. گهـلک کاری تری کرد له بهـندهـره ئاویه کان و پـرـژه بیناساز کان و کاری تریش. له کارکردنی له ئـفـیسه که ی لانی چانسی خوـندنه وه ی کتـبـگهـلکـی دهـست کهوت کهوا سهـرتا پای بیرکردنه وه ی گـیـی. لهـو کتـبی "زهـردهـشت ئاوی ووت" که تیایدا ئهـو مـرـفـ ئهـقه ی گوـزانه وه و تیاچوونه. مـرـفـ وه کو "پـردکـه" که سروشت دروستی کرد له نـوان مـرـفی باـا و ئاژهـ. بیرکـه ی "مـرـفی باـا" جـگیر بوو له بیر گـرکـیدا و هـنگـدانه وه ی هه بوو له کاره ئهـده بیکانیدا لهـوانه شانـگهـری "فـلـسفه" ئامـزی "چـپاـو" که به زمانی ساتینه وه ئهـو: "مـرـفـ حه قیقه ته.. مـرـفـ چه ند سهـیره! چه ند مایه ی شانازی به ئهـم ووشه یه-مـرـفـ".

گـرکی لـمه ی قسته نـتین ستانيسلافسکی وقلادیمـر نیمیرـفیج-دانشینکـ دهـرهـنارانی شانوگهـره که ی کرد له بهـر ئه وه ی به تهـواوه تی له مه بهـستی تـنه گه یشتوون. کاتـک باسی مـرـفـ ئه کات له شانـگهـرکـه که دهـو هـت به زهـحمه ت ئی نمايشکردنی دابوو مه بهـستی له مـرـفی "باشترین" ه، نهک مـرـفی سهـرخـش ونهـزان ومـرـفی چـپاـو. نیتشه له و کاته دا جـ سهـرنج وگرنگی پـدانی نـوهـنده شنبیری بهـوروپیه کان نه بو، ته نانهت ههـندک به فاشیلیان دانهـنا. بهـام گـرکی له ساـی ۱۸۷۹ له سهـری نووسیویه تی ئهـو: "به قهـدهـر زانیاری خـم من نیتشهـم بهـدهـ، له بهـر ئه وه ی دیموکراتیم به زگماک و به ههـست بـ یه چاکی ئه بینم که

دیموکراره کردن ژیان له ناو ئه بات وسهرکهوتن بـ مهسیح نابـ وهکو هه ندک باوهـ یان وایه بهـکو سهرکهتن بـ گهده ئهـبـ " ... ههروهـا نووسیویه تی " نیتشه مژدهی "لهش ساغ" ی ئهـدا. دواتر کاتـ گـرکی گهـایه وه بـ یهـکـتی سـفـت له سیه کانی سهدهی بـ ابردوو مژدهی "لهش ساغ" ی وته ندروستی ئه به خشیه وه وهکو بهرزترین به هایهک له لای گه نجانـی سـفـت.

به شـوه یه کی گشتی سهرسامی گـرکی به نیتشه ئه گهرـته وه بـ ئهـو بـ چونهی خـی که پـی وابوو نیتشه به رهـهـستی بـ شنبیری بورژوازی کرد وناـازی بوونی به رامبهـری اـگه یاند. بـ زانینیش، لـکـه وه ره کان له کـتایی سهدهی نـزده ئامازه یان به نزیکـی بیری نیتشه له سهـره تـایدا له گهـ بیری سـیالیستی دابوو. ههـرچه نده زـری نووسهران هـخه یان لهـم هـهـویستهی گـرکی ههـبوو له سهـر نیتشه. بهـام گـرکی ههـوـستی به رامبهـر نیتشه گـی دواتر وه سهـرچاوهی نازیته وه سفی ئه کرد له نووسینه کانیـدا له سهـرده می سـفـتـدا- "له بارهـی بورژوازی بچوکه وه" (۱۹۲۹) وه "له بارهـی مرـفی کـن ونوـوه" (۱۹۳۲) و "گفتو گـ له گهـ لوان" (۱۹۳۴).

گـرکی دواتر یه که مین کتـبه کانی کرد به دیاری بـ سهـرچاوهی نیعمه ته که ی لانیـن. کهـر ژگارک کتـبخانه که ی خستبوه وه ژـر دهستی وهـلی ئاشنا بوونی به فـهـیله سوفه ئهـوروپـکان بـ رهـخساند. دواتر لهـم باره وه "زیانه کانی فـهـلسه فه" ی نووسی له ژـر کارتهـکردنی خوـندنه وه کانی لهـو. شایانی وتنه بـوسیا لهـو ساـاندا دهـرکهوتنی که سانی بـ شنبیری له ههـر مهـه جیاوازه کانیـدا بهـخـوه بـینی، که ههـریه که یان به قوتا بخانه یه کی فـهـلسه فی دائه نـرـت پـشه نگیشیان تـلـستی بوو. هـخه گران له کـتاییه کانی سهدهی نـزده گـرکیان له یزبه ندی ئه دیبه مهـزنه کانی بـوسیا دائه نا، بـ نمونه کاره کانی به تیراژی زیاتر له کاره کانی تیشـخـف دهر ئهـچوون، له نـوه نده ئهـده بیه بـوسـکاندا گـرکی به نوـهـری "بـ شنبیری ئهـلته رناتیف" دائه ندرا که کـمهـگا به دوایدا ئه گهـا لـو کاته وهی که یه کهـم چیرـکی "ماکار تشودرا" له بـ ژنامه ی "قه وقاز" له ته فلیس (ته بلیسی ئـستا) وکـمهـه چیرـکی "مقالات وقصص" دـرچون.

3

له کاتی ههـکشانـی ئهـستـره ی گـرکی وه کو نو سهـرک ودا هـهـری شـوازی کی نو، نووسهـر ئیـشان بـ نین له باره یه وه ووتی: "له گهـ یه کهـم چاو پـکهوتن له گهـیدا ناوبانگی له ههـموو بـوسیا بـابوه وه، دواتر ته نها ناوبانگی زیادی ئه کرد". بـ شنبیرانی بـوس سهـرسام بوون پـی تا

ٲادهی شٲتی. و هه موو کار کی نو ی ئه بو ه ٲوداو کی گه وره له هه موو
 ٲوسیا. به ٲام خ ی له گ ٲٲانی هه می شه یدا بوو- نهک ته نها له ش ٲوازی
 ژیا نی به ٲکو له هه ٲسوکه وتی له گه ٲخه ٲکیشدا". ٲاست ٲکه ی ناوبانگی
 گ ٲرکی ز ٲرک له نووسه ره ناسراوه کانی هاوده می خ ی نا ٲهحت کردبوو.
 و ٲنه کانی له هه موو شو ٲنیک ئه فر ٲشرا، گه نجان له ناوچه ی جیا جیا
 لاسای ش ٲوازی جل ٲ ٲشین وقژدا ه ٲنان وجو ٲه و چ ٲنیه تی ئاخاوتنیان
 ئه کرده وه. (به م ٲ ٲنه یه وه شایانی ووتنه یه ک ٲک له ئه دیبه
 ع ٲراق ٲکانی سا ٲانی په نجاکان وشهسته کان، لاسای گ ٲرکی ئه کرده وه
 وئه گهر بوترا یه له گ ٲرکی ئه چی؛ ئه وه به ٲ ٲدا هه ٲدان ئه یژمارد.)
 ت ٲلستی ی له ٲ ٲشه نگ ی ره خنه گرانی گ ٲرکی بوو، ٲ ٲشه کی به ٲیاو کی
 ٲاسته قینه ی سهر به گه له چونکه توانی سهرنجی خو ٲنهران ٲ مر ٲفی "
 ن ٲوچ ٲپاو" و "به ته واوی داته ٲیو"، په لک ٲش بکات که هه موو ئه زانین
 ئه و مر ٲفانه برای ئ ٲمه ن- به ٲام ته نها زانین کی ٲوکه شانه. به
 گوته ی ت ٲلستی ی، گ ٲرکی ئه و مر ٲفانه ی به ش ٲوه یه کی ٲ له خ ٲشه ویستی
 ت ٲر وته سهل و ٲنا کرده به ٲاده یه ک که خ ٲشو یستی ئه و مر ٲفانه ی
 خست ٲته د ی خو ٲنهرانه وه. به ٲاستی قسه کانی زیاده ٲ ی ت ٲدایه به ٲام
 ج ی ل ٲبوردنه؛ له بهر ئه وه ی" ٲاده ی خ ٲشو یستی ئه و مر ٲفانه ی له لا
 زیاد کردین".

ئه ٲ دان به وه دا بنر ٲ بیری ت ٲلستی ی و، ت ٲلستی ی وه کو نو سه ر ٲک
 کاریگه ری له سه ر گ ٲرکی هه بوو، وه کو خ ی ئاماژه ی ٲ کردبوو له
 کت ٲبه کی له سه ر ت ٲلستی ی. ناوبانگی گ ٲرکی دوا ی ته نها ٲنج سا ٲ له
 ٲ ٲاوکردنه وه ی یه که مین ک ٲمه ٲه چیر کی، ناوبانگی نووسه رانی
 هاوچه رخی خ ی وه کو تشیخ ٲف وک ٲر ٲلینک ٲ وچه ندی تریشی دا ٲ ٲشی بوو.
 ت ٲلستی ی له و ٲ ٲژگاره درکی به وه کرد که نه وه یه کی نو ٲ له ئه دیبی
 ریالست له ٲوسیا ده رئه که و ٲت وه کو گ ٲرکی و ٲ ٲنین وئندر ٲف وشمیلیوف
 وه ی تریش که نو ٲنهری سه رده م کی نو ی ئه ده بی ٲوسی ئه که ن. گ ٲرکی
 خ ی وه کو نو سه رانی سه رده می خ ی، ئاوا سهیری ت ٲلستی یان ئه کرد وه کو
 ٲ ٲ ی له "ٲله ی په رستندا" ٲت نهک ته نها وه کو نو سه ر ٲک به ٲکو وه کو
 که س کی روحانی که ئه و بی ٲ ٲکانه ی ٲ ٲاوی ئه کرده وه که نیسه ی تو ٲه
 کردبوو ول ٲ ی حه رام کرا بوو. گ ٲرکی له ژ ٲر کاریگه ری بیری
 س ٲسیالیستی دا مه ودای دا ٲ ٲانی له که نیسه له ت ٲلستی ی گه ل ٲک زیاتر
 بوو، چونکه له ژ ٲر کاریگه ری فه یله سوفه س ٲسیالیسته کاندا بوو.
 هه ند ٲک له ٲه خنه گران ٲ ٲیان و ابوو نا ٲازی بوونی ت ٲلستی ی له گ ٲرکی
 له بهر (غیره) بووه - هه رچه نده ئه مه قسه یه کی ٲ مانایه -،
 به تایبه تی دوی نمایش کردنی شان ٲگه ری "چ ٲپاو" له بهرلین وچه ند
 شار ٲکی تری ئه وروپا که سه رکه وتن کی ٲ و ٲنه ی هه بوو. هه روه ها
 گه شته کی گ ٲرکی ٲ ئه مه ریکا له گه ل ژنه ئه کتر ماریا ئه ندر ٲفا که

هاوسهری ناشهری بوون. هه موو ر ژنامه ووسی وئهمهریک کان هه وایی سهردانی وک بونه وه کانی نی له گه ن وهنده شنبریه ئهمهریکیان ب او ئه کرده وه. ت لستی له ژانه نووسینه کانیدا ره خنه کانی له سهر کاره کانی گ رکی که له ژانه دا ب او ئه کرانه وه ت مار کردوه وبه کارگه لکی "خراپ" و "نا است" وهسفی کردون. ئه گهری زیاتر ئه وه یه که ت لستی پ شهنگی ئه و که سانه بوو که هستیان ئه کرد گ رکی هه گری ه وشتگه لکی نو یه که زیاتر سهرنجی گه نجان ائه ک شه. فهلسه فهی ت لستی که بنیاد نراوه له سهر زگار بوونی تاک به کاری خ ر ب گ یینی ک مهلگا، بهرامبهر بووه له گه فهلسه فهی گ رکی له کاری "خ ری به ک مه" که سیالیستی به نگه شهی ب ده کرد. به ام په یوه ندی ت لستی وگ رکی ههر به ه زی مایه وه تا کاتی مردنی. ههرچه نده س فیا ت لستایای هاوسهری ت لستی هستی به سه غه تی ئه کرد کا ت ک گ رکی سهردانی بکردنایه.

وادیاره که به ناوبانگی گ رکی له گه مردنیدا وه کو "مه ده یه ک" که کاتی به سهر چوو ب ک تایی هات. هه وادارانئ ئه ده ب وه کو جاران پ شکین وگ گ ل و ت لستی و د ست فسکی له یزی پ شه وه دئه ن ن. ئ ستا گ رکی چتر ئه و پایه به رزه ی که هه یبوو وه کو ئه دیبی پله یه ک له و سیا وده ره وهی و سیا نه ماوه. هه موو ئه و ل ک لینه وانیه که ب او کرانه وه له سهر ئه ده بی گ رکی له سهرده می س ف تدا له ژ ر چاود ری به شی شنبری له لیژنه ی ناوه ندی حیزب ده رئه چوو که پا به ندی ک مه ل ک بریاری سیاسی بوو له بواری شنبریدا ته نانه ت هه موو گفتوگ و خیتابه کانی که له و کاته ب او کرانه وه له ژ ر چاود ریدا بوون، چاود ری خ یی له ترسی سهرکرده کان، یان چاود ری توندی حزبی (وه کو خیتابه که ی له یه که مین ک نفرانسی یه ک تی نوسه رانی س ف ت). له بهر ئه وه هه سه نگا ندنه کان تا اده یه کی ز ر به سیاسیکراو ئه م ننه وه. به ام پ ش ش رشی ئ کت بهر کارگه لکی ه خنه یی جدی له سهر دا ه نانی گ رکی ب او کرایه وه، وه کو خو ننده وه کانی نووسهر ک رن چایک فسکی (نوسهری به ناوبانگی چیر کی منا ان که له دوا ی ش رش وازی له کاری ره خنه گرتن ه نا وله گه گ رکی زنجیره "ئه ده بی جیهانیان" ده رئه ه نا). له خو ننده وه که ی که ب و ح ی ئ راسی (ر ژه ه اتی) و و ح ی ژئا وایی گ رکی کردی له سا ی ۱۹۲۴ به نا و نشانی "هه ردوو و ح ی گ رکی"، نووسهر خه م اند ن کی ز ر بابه تییا نه ب که سایه تی ئه ده بی گ رکی ئه کات که که سایه تییه ک مه ا یه تییه که ی به پله ی یه که م به سهریدا ز ا بوو. له سهرده می س ف تدا ووته کانی وه کو: "دوژمن ئه گهر ته سلیم نه بوو ئه ب له ناو ببر" ... ههروه ها خو ننده وه که ک مه ه مه قاله ی ت دایه که چایک فسکی

نوسییبوی له سهره‌تای سا ۱۹۰۰ هه‌تا هه‌گیرسانی ش‌رشی ئ‌کت‌به‌ر ۱۹۱۷. ئ‌م ره‌خنه‌گره به‌وه ناسرابوو که ب‌وای به‌سهرتو‌ژی کاره ئ‌ده‌ب‌کان نه‌بوو به‌کو ئ‌چوو خوار به‌ناخی کاره‌که‌دا. کات‌ک تشایک‌فسکی خو‌ندنه‌وه‌یه‌کی له سهر کاره‌کانی گ‌رکی نووسی ه‌خنه‌گران ه‌شتا یه‌ک ئ‌نه‌بوون له‌سهر پاشخانی (باک‌گراوند) ئ‌اید‌ل‌جی گ‌رکی، به‌شو‌نکه‌وتوی بیرى نیتشه، یان به‌بان‌گ‌وازکهری ش‌ش، یان وه‌سفکهری ژيانی ئ‌ژانه‌ی ک‌مه‌ایه‌تی وه‌کو خ‌ی، یان وه‌سف ئ‌ه‌کرد. به‌ئ‌ام که ئ‌ژان ت‌په‌ین ب‌چونه‌کان له‌سهری گ‌گ‌ئ‌ان وبه “به‌هره‌یه‌کی ده‌گمه‌ن” و “تا‌ک‌هو” یان دائه‌نا.

ئ‌اشکرایه گ‌رکی کاره بنچینه‌یه‌کانی که ناوباغی جیهانی ب‌ه‌ئ‌نا، هی پ‌ش‌ش‌رشی ئ‌کت‌به‌ر بوون. له سهرده‌می س‌ف‌ئ‌تدا هه‌ند‌ک کاری ته‌واونه‌بوی که له ئ‌ژانی ئ‌اواره‌بونیدا ده‌ستی پ‌کردبوو ته‌واو کرد له‌وانه ئ‌مانی گه‌وره‌ی “ژيانی کلیم سامگین”. تشایک‌فسکی باوه‌ی وایه که گ‌رکی یه‌که‌مین نووسهری و‌سیه‌یه که باوه‌ی به‌وه‌یه ملی‌نه‌ها که‌سی سهر ئ‌م ئ‌ه‌ست‌ره‌یه ئ‌ه‌توانن ژيانیان بنیاد بن‌ن وله د‌زه‌خه‌وه بیکه‌ن به‌به‌ه‌شت. به‌کار کردن ک‌ش‌ک‌ک له بلوور دروست ئ‌ه‌که‌ن ب‌نه‌وه‌ی داها‌توو هاواری تیادا به‌رز نا‌ب‌ته‌وه وفرم‌سکی تیا نا‌ژ و “نه‌ک‌یله ئ‌ه‌ب‌نه گ‌گ‌ی ب‌خاچ” هه‌موو با‌به‌تی دا‌ه‌ئ‌نانی گ‌رکی “گرنگیدان به‌م داها‌توه به‌ختیاره‌یه”. گ‌رکی عه‌ودا‌ی گ‌ه‌ئ‌ان به‌شو‌ن‌خوادا یان حه‌قیقه‌تدا نه‌، به‌کو عه‌ودا‌ی به‌ختیاره‌یه. ئ‌هو به‌ختیاره‌یه که یه‌کسان ب‌ت به‌و نه‌هامه‌تیه‌ی که له‌ژيانی که‌سانی چوارده‌وری بینى له‌منا‌یه‌وه. مه‌به‌ست له هه‌موو کاره‌کانی له شیع‌ر وپه‌خشان “گ‌گ‌ینی مر‌ف‌ایه‌تیه”. ئ‌م شته بوو زیاتر وای ل‌کرد پا‌پشتی بزوتنه‌وه‌ی س‌سیالیستی ش‌ش‌گ‌ری ب‌ت. له خه‌ک‌کی ساده، ز‌ر ق‌ی له پیاو‌ی (م‌جیک) بوو، پیاو‌ک، نه‌زان له ژياندا ته‌نها کاری قورس و‌خواردنه‌وه‌ی ف‌د‌گا وشه‌ و د‌ره‌قی ول‌دانى ژن به‌پ‌ئ‌او ئ‌ه‌زان. ئ‌هو م‌جیکه‌ی که هاوسه‌ره‌که‌ی به‌ستبوو به‌عه‌ره‌بان‌یه‌که‌وه وله‌به‌ر چاو‌ی خه‌ک به‌قامچى ل‌ئ‌ه‌دا وپ‌ئ‌ه‌که‌نى به‌تاوانى نا‌پاکى (خیانه‌ت) وئ‌ه‌گ‌گ‌ا به‌ناو د‌دا. خو‌ن به‌له‌شیا ئ‌ه‌ها‌ته‌خوار له دیمه‌ن‌کی پ‌له‌سادیه‌ت ب‌ئ‌ه‌وه‌ی که‌س‌ک هه‌و‌ی ئ‌اگرتنى بدات. به‌ئ‌ام گ‌رکی له‌هه‌مان کاتدا به‌زه‌یی به‌و م‌جیکه‌دا ئ‌ه‌ها‌ته‌وه. خو‌ن‌هر ره‌نگ‌دان‌ه‌وه‌ی به‌زه‌یی له هه‌موو کاره‌کانیدا به‌دی ئ‌ه‌کات، ته‌نانه‌ت له هه‌س‌وکه‌وتى ئ‌ژانه‌یشیدا. ئ‌م به‌زه‌یی ها‌تنه‌وه‌ی گ‌رکی لینینى ب‌زار ئ‌ه‌کرد له‌به‌ر ئ‌ه‌وه‌ی گ‌رکی به‌زه‌یی به‌ئ‌ش‌بیره بورژواز‌کانا ئ‌ه‌ها‌ته‌وه کات‌ک لینین و‌ات به‌ده‌ری کردن به‌که‌شتیه‌ک که ناو‌را “که‌شتى فیه‌له‌سوفه‌کان”. ئ‌مه ئ‌هو که‌شتیه بوو که ئ‌ش‌بیرانى پ‌ن‌ردرایه

دهره وهی ٬وسیا دواي ش٬رش. ئم کارهش به ههوی گ٬رکی کرا چونکه ئه گهر وانه بوايه سزاي قورستر چاوه ر٬ی ئه کردن. له ٬استیدا گ٬رکی له ده ر٬ینی ههستی به زهیی به رامبه ر به ئازاری خه ٬ک له سه روی هه موو نوسهره ٬وس ٬کانه وه یه. به ٬ای ئه و، مر ٬ف به رجه سته ی ئازار ئه کات که ئه ب٬ کم بکر ٬ته وه. و به چاو ٬کی سوکه وه سه یری مردن ئه کات چونکه به ٬ای ئه و ژيانی مر ٬ف له مردن سه ختتره. ب٬یه ئه ب٬ بیر له مردن نه که نه وه به ٬کو بیر له ژيان وچ ٬نيه تی گ٬رینی بکه نه وه به ره و باشت ر.

به مج ٬ره گ٬رکی ٬قی له مر ٬فی نه زان بوو، له هه مان کاتدا به زه یشی پ٬دا ئه ها ته وه. هه ر له منا ٬یه وه هه و ٬ی رزگار کردنی خ٬ی وکه سانی تری ئه دا به ده ره ٬نانيان له ژيانی ب٬ مانا، ژيان ٬ک که زیاتر له ژيانی ئازه ٬ ئه چ٬ت. به ب٬ چونی ئه و، ئه و مر ٬فانه وه کو نه خ٬ش کن که جه سته ی هه مو برین وچ ٬ک وگر ٬یه که به " ئه سیایی و ٬٬ژه ٬اتی ومه نگ ٬لی" ناوزه ندی ئه کردن... به ٬ام مر ٬فه که ی تر که ئه و پ٬شبینی ئه کرد؛ مر ٬ف ٬که به هره دار، جوان، وپیر ٬ز له سه ره تا وه، ته نها به لابردنی برین وچ ٬کو گر ٬کان سه ر له نو ٬ ئه ب٬ ته وه به مر ٬ف ٬کی پاک وله ش ساغ وجوان. به م ش٬ وه یه "با وه ٬ی گ٬رکی" دروست بوو و به د٬٬ژیایی ژيانی دا ه ٬نه رانه ی به نه گ٬٬اوی مایه وه. په یامی له ژياندا چاره کردنی ده رده ک٬مه ٬ایه تیه کان بوو. ب٬یه له سه ره تاي ٬٬٬هوی ئه ده بیدا ٬٬مانسیه تی هه ٬بژارد وه کو ده رمانی هه موو د٬رد ٬ ک٬مه ٬ایه ت٬کان. له پ٬ش هه مو یانه وه د٬ره قی که سیفه ت٬کی ٬وسه کانه و به رامبه ری کرا بوو به به رده وامی له سه رده می مندا ٬ییدا. گ٬رکی له پ٬شه کی کت٬بی "مه قاله کانم نویویه تی؛ "ز٬ر سه برم کرد به نا چاری ب٬ گو ٬ گرتن به ب٬ گو ٬دان له ئام ٬ژگاری کردن له سه ر مل که چ کردن وسه برکردن. وه من ئم دا وایه قبو ٬ ناکه م، به ب٬ گومان به زیانی ئه زانم ب٬ و ٬اته که م". له به ر ئه مه یه که ئه ٬٬ "ئاسیا له خو ٬نی ٬وسه کانه یه" ئه مه ش ه ٬ی هه موو نه خ٬شیه ک٬مه ٬ایه تیکانی وه کو خراپی به ر ٬وه به دنی کاروبار ولاوازی له خ٬گونجاندنه له ژياندا. گ٬رکی له ز٬ربه ی کاره کانی ئم ئاسیا یه به تاوانبار ئه زان ٬ت له هه موو ئه و ده ردانه ی که توشی ک٬مه ٬گای ٬وسی بووه له ئا ٬وده بوون به ئه لکه ٬٬ له گه ٬ به دخ٬راکی (ئه وروپ ٬کان ئالکهو ٬ ئه خ٬نه وه به ٬ام خواردنی باشیشی له گه ٬ ئه خ٬ن) هه روه ها ته مه ٬ی و بوونی مر ٬فگه ل ٬کی وه کو ئه بل ٬م ٬ف وئ ٬نیگین ورودین (که سایه تی نه گه تیفی ناسراو له ئه ده بی ٬وسیدا) هه روه ها ئه و د٬ره قی ووه حشیه ته ب٬ا وه ی ناو ک٬مه ٬گا. گ٬رکی ه ٬ی هه موو ئم نه خ٬شیه ک٬مه لایه تیانه ی گه ٬اند ٬ته وه ب٬ "ئاسیا"، ده رمانی چا کبونه وه کانی شی له "ئه وروپا" ئه بینی.

ئەگەر ھەي تياچونى ۋوسيا "ژھەتات" بىت ئەوا ۋزگار بونىشى لە "رژئاوايە". ئەم بىچونەي گۈرکى كە گوزارشت لە بيروباوہى ئەكات لە كىتەبى "حكايە تە ئىتالكان" كە پەلە لە مەسقاو وختى و كامەرانى رەنگى داوہ تەوہ. گۈرکى تەيدا باسى كىكارانى جنەوہ ئەكات كە چەن مەنەيانى كىكارەكانى بىرم كە مايە پوچ بوون ئەگرە خەيان و پەنەيان ئەدەن و خواردنەيان بى دابىن ئەكەن. كاتەكش كىكارانى ترامەكان مەنيان گرت خەكى پشگىرى لەكردن بە ۋوختەشەوہ لەسەر ھەتە ئاسنەكان دائەنىشتەن. گۈرکى مەبەستىيەتە بىتە: "ژھەتات بىوانە.. فەر بە.. لاسايەيان بىكەرەوہ. سەيرى ژيان بىكە لە رژئاوا چەند بەختى و بى سەرئەشە بەرەوہ ئەچەت. ئەگەر ۋوسياش لە دەردى " ژھەتات وئاسيا" ۋزگارى بىت ئەوا وەكو ئەوان ئەبەت. لەم ۋانگەيەوہ ھەوۋستى گۈرکى سەرچاوەي گرت لە رەخنە گرتن لە كارى نوسەرانى سەردەمى خەي، رەخنەي لە رەمانى "شەي وئاشتى" تەلستەي ۋەمانى "دەست لە وەشەنراوہكان" دىستىوفسكى و شىعرەكانى تويتشيف كە بە ۋوحى ۋوسيدا ھەتەدا.

گۈرکى كە ئەيوستە ژيان لە ۋوسيا وەكو ژيانى شارستانى ئەوروپى لەبەت، بىرى چوبوو كەوا خەيشى زادەي ئەم "ژھەتاتەيە" ولەكەنارى ۋەگە گەورە بوو. ھەر لە مەنەيەوہ بەسرود وئاوازە ئاينەكان كە داپىرە ئەيوئەوہ وچىرەكەكانى كە ھەمووى لە داستانە ۋوسەكانەوہ سەرچاوەي گرتوہ گەش كراوہ. سەرەتاي ئەو ديدەي ھەي بوو، ھەرگىز شتەكى لە بارەي ژيانى "لايانگرانى رژئاوا" لە رەشنىرە ۋوسەكان نەنوسى. بەكە لەسەر ژيانى چىنە ھەزارەكان و بورژوازيە بچوكەكانى دوور لە ژيانى خەوئەواران و شەنبىران ئەينووسى. شارەزايەكى باشى ھەبوو لەسەريان وختى لەو نەوئەندە پەيدا بوو بوو. ھەموو ئەدىب ۋە شەنبىرانى ۋوسيا لە سەدەي نەزەدە و سەرەتاي سەدەي بىست ھىوادار بوون ۋوسيا بگاتە ئاستى ئەوروپا لە ۋى زانستى و شەبىرى و پيشەسازىەوہ. لەسەر ئەو بىنەمايە دوو بەرە دروست بوو: گەسەدارسەفنىكى (بانگخوازانى پاراوكردنى ناسنامەي ۋوسى) و زابەدنىكى (بانگخوازانى رووكردنە رژئاواو لاسايى كردنەوہى). قەيسەرى ۋوسى بوترسى مەزن، يەكەم كەس بوو كە مەپىنى ۋەكردنە رژئاواي دەست پەكرد. "پەنجەرەي" لە ئەوروپا كەردەوہ لە پەترسەبەرگ بى ھەنەيانى دروشمى شارستانى ئەوروپى بى وئەتەكەي. بەلام لايەنگرانى بەرەي يەكەم ھەميشە كاروبارى وئەتيان بەدەستەوہ بوو ھەوۋى بنىادنەيانى شارستانىيەكى ئەرەسيان ئەدا بەسود وەرگرتن لە شارەتەنيەتەي ئەوروپى بەلام نەك لاسايى كردنەوہى. لەنەو ئەم بەرەدا نوسەرى موزىك جەلەنكا و گروپى موزىكى "گرتنى پەنجى" و گەورە ئەدىبان

پښکين وگډگډل وټلستې وداستانه کې ودستې فسکي وټشخف وشلخف وټلجاکف وگډرکي خي، فهيله سوف تشادايف وسلفف فيف وفيلدرف وههروه ها ونهکشان سريکف ورين وفريشاگين وداهنه ره گه وره کاني تري وسى.

له سر ئه رزي واقع، فهلسه فهى گډرکي له زيان، فهلسه فهى ئه ديب بوو. پزيشککي ناسياوى له سر هق بوو کات وټي: خيا لاي ت بيرکردنه وهى لژيکي داپشيوه". بيرکه فهلسه فکان له لاي گډرکي ئه بته هه زاره ها که سايه تى وو نهى ئه ده بى له شوازي گډره وکي زريانک، که به ده وريدا ئه سورته وه تا ادهى به شى. ج په نهى ئه و بيره فهلسه فيانهى که وه ريگرت له ئه نجامى خو ندى فهلسه فه له کاتي گه نجيدا، له بيارياره کانيا ديار بوو کاتي گفگوگ و دانوستانده کاني. به ام دوور بوو له داه نانه کاني کاتک خيا رها ئه کرد. له بنه هتدا، داه ناني گډرکي (غريزي) بوو، به ه نيشي له ج راو جريى که سايه تى وو نه کان بوو که بيني بوني وناسي بوني له زيانه پ ئش ومهينه تى وکاره ساتي دته زن وډر به يه کي سه ير. داه نانه کاني شوازيکي لژيکي وفهلسه في نيه. له هر کتب له کتبه کاني دوو روح هيه: يه ککيان واقعيه وئوى تر دروستکراو، ئه مهش له مه قاله کې "دو ووح" دا هاتوه. ئم جياوازيه ئه بيني ئه گهر کاره ئه ده بيه کاني به راورد بکې له گه مه قاله کاني که له ب نه کانا ب او ئه کرانه وه له ميديا کانا. گډرکي ئايدى ل جى چه ند جارک گډي، به ام که سايه تيه ئه ده بکاني به نه گډاوى مانه وه. به دور که وټنه وه له "ناسيا" ده ستى پ کرد به ام نه بوو به "ئوروي". دى سرک نه کرد به ام شو نکي ب خي نه دزيه وه له شار. هه وى دا بچته ن و ئنتليجنتسيا به ام له ناخيا خي به نام ئه بيني تيايدا. بهم ج ره له هه موو زيانى له چه قى دوو يانه کانا مائه وه.

ل گفاري هانا، ژمار 2 ب اوکراو ټو ...